

Міністерство культури Української РРР

Республіканський методичний кабінет
учбових закладів мистецтв і культура

Затверджено:

Республіканський методичний
кабінет учбових закладів
мистецтв і культура

ІСТОРІЯ ХОРОВОГО ВИКОНАНСТВА

Програма
для музичних учнів з спеціальності
0506 "Хорове диригування"

Київ - 1990

Програму склали: Дерев'яно Б.П.,
доцент Львівської
консерваторії,
Кушнер А.І., в.о. до-
цента Львівської
консерваторії

Відпові дальній за випуск: Шанкаренко С.П.

Редактор: Московченко Л.В.

Пояснювальна записка

Курс "Історія хорового виконавства" є важливою ланкою у формуванні професійного світогляду майбутніх хормейстерів. Мета його - ознайомити учнів диригентського відділу музичних училищ з історією хорового виконавства у контексті розвитку хорового мистецтва, розширити їх професійний світогляд, викликати зацікавленість до поглибленого вивчення предмету, а також бажання внести власний посильний внесок у розвиток вітчизняного хорового виконавства.

Курс "Історія хорового виконавства" складається з трьох розділів:

- I - Історія зарубіжної хорової культури,
- II - Історія вітчизняного хорового мистецтва,
- III - Історія радянського хорового мистецтва.

В ньому в історичній послідовності розкриваються основні етапи розвитку зарубіжного та вітчизняного хорового мистецтва, починаючи з глибокої давнини, куди воно сягає своїм корінням, та закінчуючи сьогоденням.

Весь матеріал викладається в лекційній формі з використанням фонозаписів видатних хорових колективів у відповідності з тематикою лекцій.

З метою методичної допомоги викладачам до програми додається бібліографічний список по курсу.

Програма передбачає також деякі зміни в тематичному плані в залежності від вагомості теми.

ПРИБЛИЗНИЙ ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

№ тем	Назва розділів і тем	Кількість годин
Розділ I		
ІСТОРІЯ ЗАРУБІЖНОЇ ХОРОВОЇ КУЛЬТУРИ		
1.	Хорова культура стародавнього світу та античності	1
2.	Хорове мистецтво середньовіччя	1
3.	Розквіт хорової культури в епоху Відродження	2
4.	Хорова культура Західної Європи у XVII-XVIII століттях	2
5.	Хоровий рух у XIX-XX ст.	2
Розділ II		
ІСТОРІЯ ВІТЧИЗНЯНОГО ХОРОВОГО МИСТЕЦТВА		
6.	Хорова культура Київської Русі та розвиток церковного хорового співу в Росії у XIV-XVI ст.	2
7.	Хорова культура України в XIV-XVII ст.	2
8.	Хорове виконавство в Росії у XVII-XIX ст.	4
9.	Хорова культура України в XVII-XIX ст.	4
Розділ III		
ІСТОРІЯ РАДЯНСЬКОГО ХОРОВОГО МИСТЕЦТВА		
10.	Становлення і розвиток радянського хорового мистецтва	2
11.	Видатні російські радянські хорові колективи та диригенти	4
12.	Відомі українські радянські хорові колективи та диригенти	4
13.	Хорове мистецтво союзних республік	2
14.	Видатні радянські хорові педагоги, виконавські хорові стилі і школи.	2

ЗМІСТ КУРСУ

РОЗДІЛ I

ІСТОРІЯ ЗАРУБІЖНОЇ ХОРОВОЇ КУЛЬТУРИ

Тема 1. Хорова культура стародавнього світу та античності.

Народні пісенно-обрядові першоджерела хорового співу. Становлення професійного хорового співу у стародавньому Єгипті, Вавілоні, Палестині. Хор у народних дійствах /страстях-містеріях/.

Хорове мистецтво античної Греції як важлива складова частина освіти та виховання. Піфійські ігри. Роль хору в грецькій трагедії.

Тема 2. Хорове мистецтво середньовіччя.

Хорове мистецтво в період феодалізму. Розквіт хорової культури в Візантії. Видатні твори пісень-гімнів. Роман Сладко-співець /автор кондаків/, Андрій Критський та Іоан Домаскін /твори канонів/. Система осьмогласся як основа православного церковного співу.

Хоровий спів у католицькій церкві. Григоріанський хорал. Меса. Літургічна драма. Розвиток професійної хорової культури в монастирях і соборах. Роль університетів у розповсюдженні світського хорового багатоголосся. Мотеш.

Тема 3. Розквіт хорової культури в епоху Відродження.

Зростання ролі хорового співу в демократичних рухах народів. Проникнення фольклору у професійну хорову творчість. Формування національних музичних культур.

Церковні капели і співочі школи. Авіньонська папська капела і співоча школа. Сикстинська та Кліанська капели. Діяльність в них видатних хорових майстрів епохи Відродження /Дюфої, Москен, Палестріна/. Хор собору св. Марка у Венеції. Розквіт співочих шкіл-інтернатів / метрів / у розвитку хорової культури. Значення розробки системи поліфонічного письма строгого стилю у розвитку

професійного хорового мистецтва.

Співоче мистецтво Німеччини у XIV–XVI століттях. Лютеранський хорал як гімн у боротьбі селянських мас проти всевладдя князів і католицизму.

Тема 4. Хорова культура Західної Європи у XVII–XVIII ст.

Виникнення і розквіт нових музичних жанрів – опера, ораторія, кантата/ і становлення нових форм хорового музикування. Розповсюдження духовних концертів. Підготовка хорових спеціалістів у церковних учбових закладах закритого типу /у приютах/.

Професійний хоровий спів у Англії. Побутовий хоровий спів. Осередки демократичної хорової культури – міські клуби, кетч-клуби.

Хори як невід'ємна частина театралізованих концертів. Вплив монументальних ораторій Г.Ф.Генделя на хорону культуру.

Хорова культура Німеччини в XVII–XVIII століттях. Продовження і розвиток традицій хорового співу в Лейпцигській Томаскірхе. Вклад Й.С.Баха в діяльність Томанерхору. Визначальне значення творчості Й.С.Баха у розвитку німецької хорової культури.

Велика французька революція і масовий хоровий спів. Вплив народжених революцією нових жанрів на наступну практику хорового співу.

Тема 5. Хоровий рух XIX–XX ст.

Виникнення масових хорових об'єднань. Співоче об'єднання "Орфейни" у Франції. Масове пісенно-хорове мистецтво в Німеччині. Хорові товариства-лідершафелі. Робітничі співочі союзи-ферейни. Швидкий ріст пісенно-хорового мистецтва слов'янських народів в другій половині XIX ст., викликаний могутньою хвилею національно-визвольних рухів, становленням національних культур. Виникнення і діяльність хорових товариств Чехії. Хор "Глагел" в Празі, хор-академічного товариства в Брно. Діяльність у хорових товариств-

вах видатних діячів музичної культури /Б.Сметана, А.Дворжак, З.Фібих, Л.Яначек, Й.Сук, В.Новак/. Розвиток хорового мистецтва Чехії в XX ст. Хори "Сметана" /Прага/, "Ферстер" /Брно/, хор моравських вчителів. Розквіт професійного та аматорського хорового співу в ЧССР.

Діяльність хорових товариств Болгарії в кінці XIX на початку XX століть. Організація в 1924 р. Союзу народних хорів. Розквіт хорової культури після другої світової війни. Діяльність Академічного хору ім.Г.Димитрова, піонерського хору "Бодра смяна", чоловічого хору "Дунайські звуки", "Хору софійських дівчат".

Хорові товариства Югославії в кінці XIX – першій половині XX ст. Бєлградське співоче товариство в Сербії, Загребське музичне товариство в Хорватії, "Музикальна матрица" в Словачії. Діяльність хорових об'єднань "Люблянський дзвін", "Сербське співоче товариство "Слога", "Мокранц", "Станкович", "Абрашевич", "Коло" та ін.

Піднесення масового хорового співу в соціалістичних країнах у післявоєнний період. Концертна діяльність хорових ансамблів Польщі /"Мавовше", "Шльонськ", "Варшава", "Подгале"/.

Демонстрація високого виконавського рівня на міжнародних конкурсах аматорськими хорами Німецької демократичної республіки, Румунії, Угорщини /хор ім.З.Кодаї, консерваторські хори міст Мішкольц і Дьєра, хор гімназії "Сіладі Ержбет" т. ін./

Сучасний хоровий рух і консолідація демократичних сил в боротьбі за мир і співробітництво народів.

Розділ II.

ІСТОРІЯ ВІТЧИЗНЯНОГО ХОРОВОГО МИСТЕЦТВА

Тема 6. Хорова культура Київської Русі та розвиток церковного хорового співу в Росії у XIV–XVI ст.

Хорова музика в епоху розквіту Київської Русі. Візантійські та народнопісенні джерела православного церковного співу. Значення

спів. Система підготовки півчих та domestikів.

Розвиток церковного хорового співу в Росії в XIV–XVI ст. Значення Стоглавого собору 1551 р. для дальшого розвитку музично-хорової освіти в Росії. Демественний спів. Вплив народно-пісенної творчості на розвиток церковного багатоголосся. Строчний спів Заснування хору "Государевих певчих дяков" та хору "Патриарших певчих".

Тема 7. Хорова культура України в XIV–XVII століттях.

Роль братських шкіл колегіумів у розвитку хорової музики. Києво-могилянська академія – центр духовної та музичної культури. Реформа церковного хорового співу на Україні в XIV–XVII століттях. "Київське знамено" і партесний спів як новий етап розвитку вітчизняної хорової культури.

Значення теоретичних праць і практичної діяльності М.П.Ділецького.

Виникнення та поширення канту. Значення канту для розвитку побутового багатоголосого співу та професійної хорової музики.

Хоровий спів у народному театрі "Вертеп", в шкільних драмах, музично-драматичному театрі.

Тема 8. Хорове виконавство Росії у XVIII–XIX ст.

Придворна хорова капела. Діяльність у Придворній капелі Д.Бортнянського, М.Глінки, Г.Ломакіна, М.Балак'єва, М.Римського-Корсакова, А.Аренського.

Розквіт виконавської майстерності Синодального хору під керівництвом видатних російських музикантів В.Орлова, С.Смоленського, О.Кастальського, М.Даніліна.

Кріпацькі та приватні хори.

Капела Шереметєва, хори Ю.М.Голіцина, Д.О.Агрєєва-Слав'янського, О.А.Архангельського.

Перший професійний народний хор під керівництвом І.Є.Молчанова. Хори оперних театрів Москви і Петербурга /Великого, Маріїнського/. Видатні оперні хормейстери І.О.Аврамек і Г.А.Козаченко.

Аматорські хори кінця XIX–початку XX ст. Хор Безплатної музичної школи в Петербурзі, хор Пречистинських робітничих курсів, хор І.І.Юхова робітників Митищинського вагонного заводу і Щалковської фабрики Рабенек в Москві.

Створення хорових товариств в Москві, Петербурзі, Тамбові, Вологді, Барнаулі.

Проведення хорових свят у Пскові. Участь в роботі хорових товариств видатних композиторів і музичних діячів Росії.

Тема 9. Хорова культура України в XVIII–XIX ст.

Глухівська музична школа і її значення для розвитку хорового мистецтва України та Росії.

Кріпацькі хори Любомирського, Бреховецького, Розумовського, Комбурля, Куликовського, Галагана.

Церковні та аматорські хори Західної України в боротьбі за національну культуру. Перемишльський кафедральний хор.

Хоровий рух просвітительського характеру в другій половині XIX століття. Хор в с.Денисові на Тернопільщині під керівництвом О.Вітошинського, хор в м.Сокалі під керівництвом М.Левицького, хор під керівництвом В.Матюха.

Діяльність товариства "Просвіта" в пробудженні національної самосвідомості і залучення широких верств українського населення до хорової культури. Утворення співочого товариства "Горбан", хорового товариства "Боян", "Союзу співацьких і музичних товариств", музичного інституту ім.М.В.Лисенка. Участь в роботі хорових товариств відомих західноукраїнських композиторів, діячів музичної культури /А.Захнятин, П.Захнятин, О.Нижанківський, Д.Січинський, С.Бендженець/.

Створення українського музично-драматичного театру, робота в ньому видатних діячів культури.

Діяльність М.В.Лисенка як видатного фольклориста, хорового диригента, просвітителя, педагога.

Хорове мистецтво кінця XIX-початку XX століття. Діяльність М.Леонтовича, К.Стеценка, О.Кошиця.

РОЗДІЛ III.

ІСТОРІЯ РАДЯНСЬКОГО ХОРОВОГО МИСТЕЦТВА

Тема ІО. Становлення і розвиток радянського хорового виконавства.

Нові завдання і проблеми радянської хорової музики. Традиція і новаторство. Взаємозв'язок хорового виконавства і хорової творчості. Діяльність П.Г.Чеснокова, А.Д.Кастальського, М.М.Даніліна, О.О.Егорова.

Тема ІІ. Видатні російські радянські хорові колективи та диригенти.

Ленінградська академічна капела ім.М.Глінки. Діяльність М.Климова, Г.Дмитревського, А.Анісімова, Ф.Козлова, В.Чернушенка. Державний академічний Російський хор СРСР ім.О.Свешнікова. Діяльність О.Свешнікова. Великий хор Всесоюзного радіо і телебачення. Діяльність І.Кувшкіна і К.Птиця. Республіканська академічна російська хорова капела ім.О.Арлова. Діяльність О.Степанова, О.Арлова. Московський обласний хор. Діяльність В.Соколова. Червонопрепорний ім.О.Александрова, ансамбль пісні і танцю Радянської армії. Діяльність О.Александрова, Л.Александрова. Московський камерний хор. Діяльність В.Мініна.

Народні хори Росії. Державний російський народний хор імені М.С.П'ятницького. Північний російський народний хор. Воронежський,

Уральський, Оренбурзький, Омський, Сибірський народний хори.

Тема ІЗ. Відомі українські радянські хорові колективи та диригенти.

Професійні хори України. Капела "Думка" і "Трембіта", капела Бандуристів, Київський камерний хор, Чоловіча капела ім.М.Ревуцького. Народні хори та ансамблі пісні і танцю України. Заслужений академічний Український народний хор, Закарпатський, Черкаський, Волинський народний хори. Ансамблі пісні і танцю: Буковинський, Гуцульський, "Верховина", "Подільянка", "Льонок". Діяльність відомих українських радянських хорових диригентів /Є.Пігров, А.Сорока, П.Муравський, О.Міньківський, Г.Верьовка, А.Авдієвський, М.Кречко та ін./: Керівники відомих в області хорових колективів з колишніх випускників музичного училища.

Тема ІЗ. Хорове мистецтво союзних республік.

Хорове мистецтво союзних республік. Традиції і розвиток хорової культури Латвії, Естонії, Литви. Професійні та самодіяльні хори. Значення свят пісні у розвитку масової хорової культури. Державний хор Латвійської РСР, Естонський чоловічий хор, Державний хор Литовської РСР. Розквіт самодіяльного хорового мистецтва в республіках Прибалтики. Хор Будинку культури Центральної ради профспілок. Хори педагогічного та музичного інститутів в м.Ризі, чоловічий хор Талінського Будинку профспілок ім.Томпа, хор залізничників "Раудом", хор Талінського політехнічного інституту, ансамбль хор університету м.Тарту, хор Вільнюського університету, ансамблі пісні і танцю Каунаського політехнічного інституту, Вільнюського педагогічного інституту та ін.

Академічна хорова капела БРСР, Молдавська капела "Дойна", Державна капела Вірмонії, Державна хорова капела Грузинської РСР, Державний ансамбль пісні і танцю Грузії, Азербайджанська державна хорова капела, Державний ансамбль пісні і танцю Азербайджанської

РСР, Нахичеванський ансамбль пісні і танцю "Араз".

Особливості історичного розвитку, самобутність національного стилю, висока художня майстерність хорових колективів народів Закавказзя.

Шляхи розвитку хорового мистецтва у Казахстані, Киргизії, Таджикистані, Туркменії і Узбекистані. Проблеми становлення масової хорової культури. Державна хорова капела Казахської РСР, Узбецький ансамбль пісні і танцю "Бахор", Киргизський державний хор, Таджикиський ансамбль пісні і танцю, ансамбль рабабісток.

Тема 14. Видатні радянські хорові педагоги, ликонавські стилі і школи.

Підготовка хорових спеціалістів в СРСР. Педагогічна діяльність П.Чеснокова, Г.Дмитрієвського, О.Сгорова, К.Пігрова, В.Соколова. Значення їхніх теоретичних праць для розвитку радянського хорового мистецтва.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

- Архімович Л.Б., Шеффер Т.В. Живі сторінки української музики.- Київ: Наукова думка, 1965.-197 с.
- Асаф'єв Б.В. О хоровом искусстве. -Л.:Музыка, 1960.-215 с.
- Бокшаніна С.А. История музыки народов СССР.Изд.2-е дополнен.- М.:Музыка, 1978.-429 с.
- Грубер Р.І. Всеобщая история музыки.-М.:Музыка, 1965.-484 с.
- Гусін.Л.І.,Ткачев Д.В.Государственная академическая капелла им.М.И.Глинки.-Л.:Музыка,1957.-169 с.
- Дмитрієвська К.М.Русская советская хоровая музыка. Вып. I-II, -М.:Сов.композитор,1974.-128 с.
- Загайкевич М.П.Музичне життя Західної України другої половини XIX ст.-К.:В-во АН УРСР, 1960.-190 с.
- Ільїн В.П. Очерки истории русской хоровой культуры. -М.:Сов.композитор,1985.-232 с.
- Краснощюков В.І.Вопроси хороведения.М.:Музыка,1969.-300 с.
- Ланно С.Й.,Локшин Д.Л.Зарубежная хоровая литература.Вып. I-II, -М.:Музыка,1964.-224 с.
- Локшин Д.Л. Зарубежная хоровая литература.Вып.второй, -М.:Музыка,1966.-288 с.
- Пархоменко Л.О. Кирило Григорович Стеценко.-К."Мистецтво,1963.-231с.
- Пігров К.К. Руководство хором.-М.:Музыка,1964.-220 с.
- Птіца К.Б. Мастера хорового искусства Московской консерватории. -М.:Музыка,1970.-120 с.
- Скребков С.С.Русская хоровая музыка XVII-начала XVIII века.Очерки. -М.:Музыка,1969.-120 с.
- Ткачев Д.В.Александр Андреевич Архангельский,Л.:Музыка,1974.-71с.
- Усова І.М.Хоровая литература.-М.:Музыка,1976.-191 с.
- Чесноков П.Г.Хор и управление им.-М.:Музыка,1961.-240 с.
- Шресер-Ткаченко А.Я.История украинской музыки.ч.І.Розвиток української музичної культури від найдавніших часів до середини XIX ст.-Л.:Музична Україна,1980.-197 с.